

PATER, KI JE SKRBEL ZA SLOVENŠČINO IN GLADIOLE

STANISLAV ŠKRABEC (1844-1918)

frančiškan, jezikoslovec, književni kritik

Z jezikovnimi spisi je dal slovenščini trden znanstveni in globok ljudski poklon.

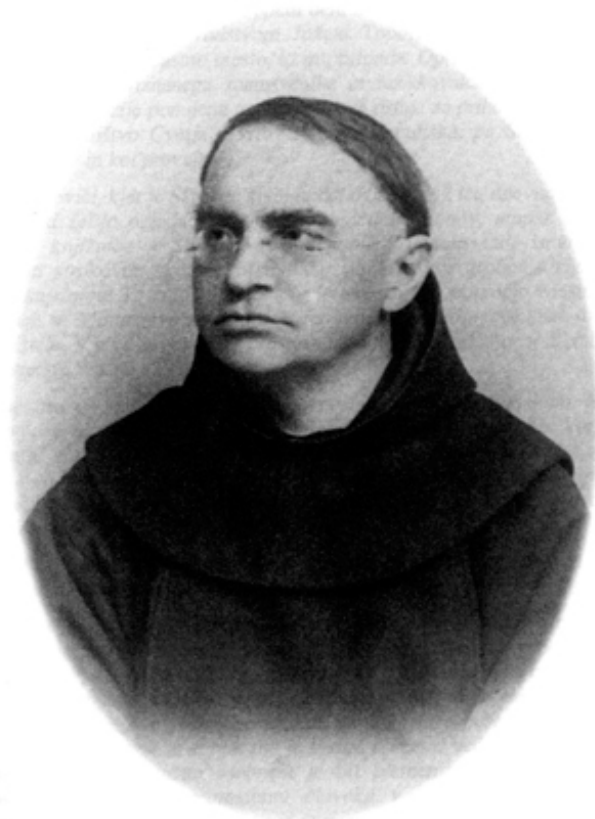
(napis pod njegovim kipom v Parku kulturnikov v Ribnici)

MIKLOVA HIŠA, knjižnica, galerija,
muzej, muzejska trgovina in TIC
Škrabčev trg 21, 23
1310 Ribnica
e-mail: miklova.hisa@siol.net
tel.: 01/835 03 74, 01/835 03 70

ŠKRABČEVA DOMAČIJA
Hrovača 42, 1310 Ribnica
e-mail: info@skrabceva-domacija.com
Ogled po dogovoru, tel.: 01/8361 095

Pripravila:
IVANKA UČAKAR,
prof., knjižničarka,
OŠ Frana Albrehta Kamnik
e-mail:
ivanka.ucakar@guest.arnes.si

Svetovalka:
VESNA HORŽEN,
direktorica Miklove hiše
s sodelavkami Ribnica
e-mail: miklova.hisa@siol.net

ŽIVLJENJE IN DELO

Rodil se je 7. januarja 1844 kot prvorojenec kmečke družine, krstili so ga za Antona. Ljudsko šolo je obiskoval v Ribnici, kjer je bil trikrat (po nekaterih virih dvakrat) vpisan v Zlato knjigo odličnjakov. Potem je šel na gimnazijo v Ljubljano, kjer je leta 1863 maturiral in še istega leta stopil v frančiškanski red. Krstno ime Anton je zamenjal z imenom Stanislav. Mašniško posvečenje je prejel leta 1867.

Dve leti je bil suplent na ugledni frančiškanski gimnaziji v Novem mestu, kjer je poučeval slovenščino, grščino in nemščino, nato pa je od leta 1869 do 1872 v Gradcu študiral klasično in slovansko jezikoslovje, postal profesor ter leta 1876 opravil še profesorski izpit. Že od leta 1873 je bil nastavljen na Kostonjevo pri Gorici, kjer je poučeval na interni frančiškanski gimnaziji. Tam je ostal skoraj 43 let, vse do leta 1915, ko se je zaradi bližine soške fronte med prvo svetovno vojno moral umakniti v Ljubljano, kjer je 6. oktobra leta 1918 tudi umrl. Močno je vplival na razvoj slovenskega jezika, tudi z jezikoslovnimi razpravami, ki jih je pisal na platnice revije Cvetje z vrtov svetega Frančiška, ki jo je uredil od ustanovitve 1880 pa skoraj do smrti. Šele nedavni simpoziji (od 1994 dalje) so končno ovrednotili njegovo precej zamolčano delo.

Njegov hobi je bilo ukvarjanje z vrtnim cvetjem. Na Slovensko je prinesel gladiole. Škrabčeva knjižnica je shranjena v knjižnici frančiškanskega samostana v Kamniku.

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Stanislaw_%C5%A0krabec

POMEN ŠKRABČEVEGA JEZIKOSLOVNEGA DELA

Stanislav Škrabec je svoje veliko prijateljstvo do slovenskega jezika pokazal že kot mlad suplent v Novem mestu, ko je leta 1870 v gimnazijskih Izvestjih objavil razpravo **O glasu in naglasu našega knjižnega jezika v izreki in pisavi**. Po mnenju dr. Antona Breznika, ki Škrabca imenuje "očeta slovenske fonetike", je bila razprava v našem jezikoslovju naravnost epohalna, saj je Škrabec z njo zaoral v ledino slovenskega jezikoslovja.

Po študiju v Gradcu je živel v samostanu na Kostonjevi pri Gorici, kjer je na gimnaziji poučeval slovenščino, hrvaščino, nemščino, latinščino in grščino. Ob tem je študiral slovenski jezik, posebej njegovo zgodovino, vezano na narečja in slovstvo, ter podal **zelo pomembne smernice za izgovorjavo slovenskega jezika**.

Po Matiju Čopu in Jerneju Kopitarju je namreč na Slovenskem nastalo pravorečno brezvladje. Vsak pisec se je skliceval na svoje narečje. Škrabec je bil mnenja, da je "jezik prevelik dar božji, da bi posameznik onegavil z njim", zato je **določil enotno izreko**. Zahteval je, naj se zaradi Trubarja in Prešerna naslonimo na dolensko in gorenjsko narečje, pri tem pa upoštevamo tudi sodobne govorne navade v osrednji Sloveniji. V glasu in naglasu to še danes velja.

Škrabec je o slovenskem jeziku pisal na notranjih straneh platnic **Cvetja z vertov svetega Frančiška**, ki so ga za vernike začeli izdajati v samostanu leta 1880. Za ta način se je odločil, potem ko je napisal daljšo jezikoslovno razpravo in jo ponudil več založbam v Sloveniji, vendar je ni hotela nobena objaviti.

Sam piše: "Kaj mi je bilo storiti? Zasadilo se je Cvetje, menda prvi slovenski mesečnik s platnicami, in ne vem, od kod mi je prišla misel: na platnice bom dal, kar bom napisal. Kdor si naroči Cvetje, dobi zraven platnice zastoj, če hoče, naj jih spravi, če mu niso všeč, naj jih zavrže ... Med tri tisoč naročniki bo sčasoma le mogoče komu kaj dopovedati."

Ta skromni listič, ki ga je Škrabec uredil 32 let in je izhajal v 3.000 izvodih, je med znanstveniki zaslovel po njegovih **razpravah o glasu in naglasu našega jezika**, o oblikovanju, fonetiki, skladnji, narečjih in še o marsičem. V 35 letih se je nabralo nad 1.200 strani jezikoslovnih obravnav, ki so slovenska jezikoslovna vprašanja zanesle tudi čez meje Slovenije.

Svoje razprave je pisal na poljuden, vsem razumljiv način. **Bil je vnet zagovornik maternega jezika, tujke pa je preganjal**. Prepričan je bil, da Slovenci svoj jezik in sebe premalo cenimo: "**Naša slovenščina je eden najlepših jezikov na svetu.**"

V skladu s tem si je prizadeval, da bi slovenščina našla svoje mesto tudi v cerkvenem petju in v bogoslužju, zavzemal pa se je tudi za pravilno uporabo jezika v šolah. Nekoč je dejal: "**Napake in norosti jezika bi se imele popravljati po šolah; žal da mnogi učitelji sami ne vejo, kaj je prav in kaj ne.**"

Omeniti velja tudi njegov poskus svetovnega jezika, imenovanega *evlilija* (*blagoglasna*). Zasnova ga je na podlagi svojega glasoslovnega znanja in raznih stenografskih sistemov. Hotel je ustvariti jezik, ki ne bi bil babilonska mešanica, ampak pravi kulturni jezik, saj se mu je esperanto zdel pretrd.

Leta 1915, ko je zaradi vojne odšel iz Gorice, je v samostanu ostala vsa njegova bogata knjižnica. Kar je ostalo po granatiranjih

samostana, so preselili v Kamnik. V Ljubljani je tako leta 1916 še urejal in izboljševal svoje spise, ki jih je začela izdajati *Leonova družba* v Ljubljani (1915–1921). Še zadnje popravke v svojih spisih je dodal 6. oktobra 1918, isti večer je umrl.

P. Stanislav Škrabec se je z **jezikoslovjem ukvarjal 58 let**. "Skoraj neverjetno je, kako se je mogel v tako majhnih razmerah razviti v tako velikega učenjaka. V svoji celici je bil bolje poučen o vsem znanstvenem in duševnem gibanju po Evropi kakor marsikateri znanstvenik v najbolj živahnem svetovnem središču. Bil je najmodernejši slovenski jezikoslovec svoje dobe in velik reformator." (Anton Breznik).

Izreden pomen za ovrednotenje in ponovno obujanje misli p. Stanislava Škrabca ima **Škrabčev odbor**, ki je bil ustanovljen leta 1994. Njegov namen je oživljanje in ovrednotenje duhovne in jezikoslovne dediščine p. Stanislava Škrabca. Škrabčev odbor je poskrbel, da imamo danes vsa Škrabčeva jezikoslovna dela izdana v zbranih delih (4 knjige), ki jih je uredil prof. dr. Jože Toporišič in h katerim je Janko Moder sestavil imensko ter stvarno kazalo. Škrabčev odbor je izdal tudi nekaj drugih knjig o p. Stanislavu Škrabcu, vsakih nekaj let pa organizira znanstvene simpozije o Škrabčevem jezikoslovnem delu. Po simpozijih vedno pripravijo tudi zbornik predavanj.

NEKATERA NAJPOMEMBNEŠJA DELA P. STANISLAVA ŠKRABCA:

- Škrabec, Stanislav: **O glasu in naglasu našega knjižnega jezika v izreki in pisavi**, v Novem mestu: [Gymnasium], 1870.
- Škrabec, Stanislav: **Platnice lista "Cvetje z vertov svetega Frančiška"**, Gorica: Frančiškanski samostan, 1880–1915.
- Škrabec, Stanislav: **Jezikoslovne razprave**, v Gorici: Hilarijanska tiskarnica, 1880–1890-
- Škrabec, Stanislav: **Jezikoslovni spisi**, v Ljubljani: Leonova družba, 1916–1921.
- Škrabec, Stanislav: **Naša Kostanjevica**, ponatis iz "Cvetja" 1906, 1907, 1911, uredil in dopolnil Bruno Korošak, Nova Gorica: Branko, Ljubljana 2002.
- Škrabec, Stanislav – avtor, Toporišič, Jože – urednik: **Jezikoslovna dela 1–4**, Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 1994–1998-

Najbolj popoln pregled dela p. Stanislava Škrabca je objavljen v obsežni knjižni izdaji **Jezikoslovna dela** v štirih knjigah, ki jih je uredil prof. dr. Jože Toporišič in obsegajo 2.259 strani. Janko Moder, tako kot prof. dr. Toporišič nagrajenec Škrabčeve ustanove, je prvemu celostnemu pregledu dela našega največjega jezikoslovca slovenista 19. stoletja dodal stvarno in imensko kazalo. Podroben opis na 443 straneh je izšel leta 1999 v knjigi **Imensko in stvarno kazalo k jezikoslovnim delom patra Stanislava Škrabca**.

Povzeto po internetnih straneh Slovenska frančiškanska provinca Svetega Križa in Škrabčev odbor.

<http://www.samostan-kostanjevica.si/si-skrab-odb.htm>